

Вознюк Андрій Андрійович,

завідувач наукової лабораторії з проблем
досудового розслідування навчально-
наукового інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ТЕРОРИСТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Протидія терористичним об'єднанням буде більш ефективною, коли заходи кримінально-правового впливу застосовуватимуться не лише до їх учасників, а й до юридичних осіб, причетних до терористичної діяльності.

Нині відповідно до КК України юридичні особи не визнають суб'єктами злочину, однак відносно них можуть застосовувати передбачені цим Кодексом заходи кримінально-правового характеру.

У п. 3 ч. 1 ст. 963 КК України встановлено підстави для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру, серед яких учинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи злочину, передбаченого ст. 2583 КК України.

Натомість, у ст. 24 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 р. містяться положення про відповідальність організації за вчинення терористичного акту [1].

Зіставлення положень щодо відповідальності юридичних осіб та застосування відносно них заходів кримінально-правового характеру за вчинення злочину, передбаченого ст. 2583 КК України, дає змогу констатувати невинуватену конкуренцію. З одного боку, відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 963 КК України у разі вчинення злочину, передбаченого ст. 2583 КК України, до юридичної особи можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру. З іншого боку, згідно зі ст. 24 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», організація, відповідальна за вчинення терористичного акту і визнана за рішенням суду терористичною, підлягає ліквідації, а належне їй майно – конфіскації. Тому до юридичної особи, причетної до створення терористичного об'єднання та участі в ньому, можуть застосовувати кримінально-правові норми й водночас норми інших галузей права. Ця ситуація свідчить про наявність колізії та конкуренції. Колізія полягає в тому, що підстави впливу на юридичну особу відмінні за змістом і певною мірою суперечать одна одній. Натомість конкуренція зумовлена тим, що в цій ситуації в разі визнання юридичної особи терористичною організацією претендують на застосування норми і КК України, і Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [2, с. 504-505].

Головний недолік порядку притягнення до відповідальності юридичних осіб за терористичну діяльність, що передбачений Законом України «Про боротьбу з тероризмом», полягає у відсутності механізму його реалізації. Адже відповідно до ч. 3 ст. 24 цього Закону заява про притягнення організації до відповідальності за терористичну діяльність подається до суду відповідно Генеральним прокурором, прокурорами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя у встановленому законом порядку. В інших статтях цього нормативно-правового акта відсутні будь-які відомості про такий порядок. Причому зазначеного порядку, як вважають окремі судді, ще не розроблено [3; 4]. Невипадково у Верховній Раді України зареєстровано навіть два законопроекти, спрямовані на розв'язання цієї проблеми [5; 6].

Тому зазначена норма не лише не працює, а й створює передумови для неправильної кваліфікації злочину, передбаченого ст. 2583 КК України, оскільки окремі суди помилково ототожнюють її з підставами кримінальної відповідальності фізичних осіб.

Більше того, судді наголошують на необхідності використання вищезазначеного порядку під час кваліфікації дій окремих учасників терористичних об'єднань за ст. 2583 КК України.

Унаслідок цього здійснюється виправдання осіб, обвинувачених у вчиненні злочину, передбаченого ст. 2583 КК України, або ж перекваліфікація вчиненого з ст. 2583 КК України на ст. 255, 256, 260 КК України.

Хоча насправді для притягнення до кримінальної відповідальності учасників терористичних об'єднань як фізичних осіб не потрібно жодних порядків – слід лише додержуватись загальних правил кваліфікації злочинів. Натомість для притягнення до відповідальності за терористичну діяльність юридичних осіб дійсно необхідний особливий порядок, про який ідеться в ст. 24 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 р.

Для подолання колізії та конкуренції в частині застосування за вчинення злочину, передбаченого ст. 2583 КК України, правових заходів, встановлених у ст. 966 КК України та ст. 24 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», слід виключити положення про відповідальність юридичних осіб із зазначеного Закону. До того ж заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб, передбачені розділом XIV-1 КК України, мають більше перспектив у процесі правозастосування, оскільки поширюються на значно ширшу категорію злочинів, а не обмежуються терористичними злочинами. Крім того, існує регламентований нормами КПК України порядок їх застосування.

Список використаних джерел

1. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 берез. 2003 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/638-15>.
2. Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2018. С. 504-505.
3. Вирок колегії суддів Новопсковського районного суду Луганської області від 28 берез. 2016 р. Справа № 420/3363/15-к. Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56743329>.
4. Вирок колегії суддів Северодонецького міського суду Луганської області від 28 січ. 2016 р. Справа № 428/6370/14-к. Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55361285>.
5. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визнання організацій терористичними» від 26 січ. 2015 р. № 1840 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53690;
6. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення механізмів боротьби з тероризмом» від 13 лют. 2015 р. № 2139. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54044.